

İlkokul Sosyal Bilgiler Dersine Özgü Akademik Risk Alma Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Mehmet Akif İNESİ¹, Adem SEZER²

1 Dr, Öğretmen, MEB Turgutlu Bilim ve Sanat Merkezi, akifnesi@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4305-7643.

2 Prof. Dr., Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, adem.sezer@usak.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6854-0252.

Gönderilme Tarihi: 18.10.2022 Kabul Tarihi: 02.12.2023 DOI: 10.37669/milliegitim.1190843

Atıf: “İnesi, M. A., ve Sezer, A. (2024). İlkokul sosyal bilgiler dersine özgü akademik risk alma ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Milli Eğitim*, 53 (241), 331-344. DOI: 10.37669/milliegitim.1190843”

Öz

Bu araştırmada İlkokul Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Akademik Risk Alma (İSBARA) ölçeği geliştirilmesi amaçlanmıştır. Kesitsel tarama yöntemine göre desenlenen araştırmanın çalışma grubunu Manisa ilinde öğrenim gören ve kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle seçilen ve gönüllü olarak çalışmaya katılan öğrencilerden oluşmaktadır. İlkokul 4. sınıftan 374 (%51) ve ortaokul 5. sınıftan 358 (%49) öğrenci olmak üzere toplam 732 öğrenci çalışmaya katılmıştır. Elde edilen verilerle tamamlanan bu ölçek 3 faktör ve 17 maddeden oluşmaktadır. Bu çalışmada ölçeğin toplam varyansı %47 ve Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının ise .82 olduğu hesaplanmıştır. Bu değerler ilkokul sosyal bilgiler dersinde akademik risk alma eğilimini ölçmek için geliştirilen ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir. Ölçeğin ilkokul sosyal bilgiler dersinde akademik risk alma eğilimi ile farklı değişkenler arası ilişkileri tespit etmeyi amaçlayan araştırmalarda kullanılmak üzere ekonomik ve işlevsel olacağı ayrıca ilgili alana katkı sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: ilkokul, sosyal bilgiler, akademik risk alma

* Bu çalışma birinci yazarın “Sosyal bilgiler öğretiminde oyunlaştırmanın akademik başarıya, akademik risk alma eğilimine ve tutumlara etkisi” isimli doktora tezinin bir bölümünden oluşturulmuştur.

Primary School Social Studies Academic Risk-Taking Scale: Validity and Reliability Study

Abstract

In this study, it was aimed to develop the Academic Risk Taking (ISBARA) scale for Primary School Social Studies Lesson. The study group of the research, which was designed according to the cross-sectional scanning method, consists of students studying in the province of Manisa and selected by the easily accessible sampling method and voluntarily participated in the study. A total of 732 students, 374 (%51) from the 4th grade of primary school and 358 (%49) from the 5th grade of secondary school, participated in the study. This scale, which is completed with the data obtained, consists of 3 factors and 17 items. In this study the total variance was %47, and the Cronbach alpha internal consistency coefficient was .82. These values show that the scale developed to measure academic risk taking tendency in primary school social studies course is valid and reliable. It is thought that the scale will be economical and functional to be used in studies aiming to determine the relationship between academic risk taking tendency and different variables in primary school social studies course and will also contribute to the related field.

Keywords: primary school, social studies, academic risk taking

Giriş

Hayatın her zamankinden daha hızlı aktığı günümüzde, bireyler her daim yeni durumlarla yüz yüze gelmektedir. Daha önce hiç karşılaşmadığı ya da deneyimlemediği yeni durumu tanımak, onunla baş etmek, ona uyum sağlamak için çoğu zaman yeni bilgi ve becerilere ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle daha çok bilginin öğrenilmesi becerilerin daha iyi geliştirilmesi günümüzde her zamankinden daha önemli hale gelmiştir. Zira hem üretim hızı hem de miktar olarak öğrenilecek bilgi ve geliştirilecek beceri eskisinden daha çoktur.

Okul programlarının temel işlevlerinden biride öğrencilere yeni bilgiler öğretmek, beceriler kazandırmak ya da var olanları geliştirmektir. İhtiyaç duyulan öğrenmeler farklı derslerin içeriğinde toplanmıştır. Derslere özgü bilgi ve becerilerin yanı sıra bazı beceriler bütün dersler için ortak beceriler olarak tanımlanmıştır. Bunlara ek olarak çağın gereklerine uyum sağlayabilmek için sahip olunması gereken beceriler listesi olarak da tanımlanabilecek bazı beceriler “21. yüzyıl becerileri” ismiyle alan yazında yer almaktadır. Devletlerin hızla gelişen bu gereksinimlere ayak uydurabilmesi için bireylere bu becerileri eğitim yoluyla kazandırması ve bu bireylerin ileriki yaşlarında tüm potansiyellerini ortaya koymalarını sağlaması gerekmektedir. Sosyal

bilgiler dersinin, iletişim ve teknolojik gelişmelerle birlikte değişen ve gelişen yaşamda 21. yüzyıl becerilerine sahip bireyler yetiştirmeyi amaç edinerek öğrencinin bilgiyi elde etmesi, bilimsel ve sistematik düşünme becerilerini kazanmasına yardımcı olacak şekilde öğretilmesi gerekmektedir. Böylece, eğitim sistemimizin ve toplumun şiddetle ihtiyaç duyduğu eleştirel düşünen, üreten, yenilikçi, girişimci, karar veren ve öğrenme için risk alan bireylerin yetiştirilmesi sağlanacaktır (Gelen, 2002).

Öğrencilerin akademik başarılarında etkili olan faktörler arasında bilişsel beceriler yer alır. Bunun yanı sıra bir diğer faktör de akademik risk alma davranışıdır (Özyılmaz Akamca, 2008). Akademik risk alma davranışı için alanyazında farklı tanımlar yapılmaktadır. Akademik risk almayı Strum (1971), söylenen düşüncelerin ve çözüm yollarının negatif sonuçlanma durumu olsa bile öğrenme ortamında herhangi bir bilgi ya da soru ile alakalı tahmin etme eğilimi olarak açıklamıştır. Korkmaz (2002), öğrencilerin sınıf ortamında karşılaştıkları zorluklarla mücadele etmedeki cesaretini ve istek durumunu yansıtan davranış olarak ifade etmektedir. Beghetto (2009), bireylerin doğru olup olmadığını bilmeden düşüncelerini söyleme cesareti, soru yöneltme, yeni ve farklı çözüm yollarından gitme konusunda istekli olma şeklinde tanımlamaktadır. Taylor (2010) akademik risk alma davranışını, öğrenmeyi destekleyen fakat içerisinde belirsizlik barındıran durumlarda kararlar verebilme olarak ifade etmektedir. Akademik risk alan öğrencilerin öğrenme sürecinde, yüksek motivasyona sahip (Clifford, 1988; House, 2002), karşılaştıkları zorluklara karşı direnç gösteren (Clifford, 1988), kendilerine güven duyup görüşlerini ifade etmekten kaçınmayan, yanlış yapmaktan çekinmeyen, kendisiyle barışık öğrenciler olduğu görülmektedir (Üztemur, Dinç ve Acun, 2020).

Alanyazında akademik risk almayla ilgili birçok çalışma (Clifford, 1988; Clifford, 1991; Clifford ve Chou, 1991; Çiftçi, 2006, İlhan ve Çetin, 2013; Korkmaz, 2002; Öner Sünkür, 2013;, İlhan, Çetin, Öner Sünkür ve Yılmaz, 2013; Özyılmaz Akamca, 2008; Üztemur, 2020; Yıldırım, Tay ve Ateş, 2007) yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalarda akademik risk alma eğilimi öğrenme öğretme süreciyle ilgili olsa da daha çok genel olarak ele alınmıştır. Okullardaki öğrenmeler farklı disiplinler olarak tanımlanmıştır. Temsil ettikleri bilim ve sahip oldukları içerikler birbirinden farklıdır. Öğrenciler farklı derslerde farklı içeriklerle ve öğretim sürecinde farklı yöntemlerle karşılaşlar. Bu nedenle akademik risk alma eğilimi disiplinlere göre farklılaşabilmekte ve herhangi bir disiplinde akademik risk alma konusunda istekli olan bir öğrenci, bir diğer disiplinde çekingen davranış gösterebilmektedir. Örneğin; Türkçe dersinde akademik risk alma eğilimi olumlu olan bir öğrenci, sosyal bilgiler dersinde akademik risk almaktan kaçınma eğilimi gösterebilmektedir. Bu durum, akademik risk alma eğiliminin ders odaklı incelenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (İlhan ve Çetin, 2013). Bu gerekliliğin bir sonucu olarak, akademik risk alma davranışı Beghetto

(2009) tarafından yapılan araştırmada fen odaklı, İlhan ve Çetin (2013) tarafından yapılan araştırmada ise matematik odaklı olarak incelenmiştir. Beghetto (2009) fen dersindeki deneylerin başarısızlık ihtimalini içerdiğini ve fen dersiyle alakalı olarak söylenen bir hipotezin kabul edilme olasılığıyla beraber reddedilme olasılığının da var olduğunu ifade ederek öğrencilerin akademik risk alma davranışlarını fen dersi alanında incelemiştir. İlhan ve Çetin (2013) ise, fen bilimleri ve sosyal bilimler ile matematik arasında epistemolojik inanç, zekâya yönelik inanç ve öğrenme yaklaşımı gibi öğrenme sürecine ilişkin birçok özellik açısından görülen farklılıktan dolayı, matematik dersi akademik risk alma eğiliminin diğer derslere yönelik akademik risk alma eğiliminden ayrı olarak ele alınması gerektiğini iddia etmiş ve yaptıkları çalışmada, matematik dersi için akademik risk alma ölçeği geliştirmiştir. Sosyal bilgiler dersinin; Fen Bilimleri dersi ve Matematik dersinden farklı bir içeriğe sahip olduğu (Steiner, 2007) dikkate alındığında, sosyal bilgiler dersi akademik risk alma eğiliminin diğer disiplinlerden ayrı olarak incelenmesi gerekmektedir. Mevcut ölçekler ile ilkökul öğrencilerinin akademik risk alma eğilimlerini belirlemek yaşları ve içinde buldukları bilişsel gelişim dönemleri ele alındığında hataya sebebiyet verebilir. Bu kapsamda, araştırmada ilkökul öğrencilerinin akademik risk alma davranışının sosyal bilgiler dersine göre incelenmesine imkan tanıyacak bir ölçeğin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu ve ölçek geliştirme süreci yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, tarama modelleri içerisinde yer alan kesitsel tarama modeliyle yapılandırılmıştır. Kesitsel araştırmalarda, bütün veriler belli bir zamanda ve bir seferde toplanmaktadır (Durna, 2017).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim yılı Manisa ilinde öğrenimlerine devam eden ve kolay ulaşılabilir örnekleme yoluyla seçilmiş toplam 732 ilkökul 4. ve ortaokul 5. sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Alanyazında yapılan çalışmalara bakıldığında ilkökul düzeyinde akademik risk alma ile ilgili çalışmalara rastlanılmamıştır. Bu sebepten dolayı araştırmada katılımcılar, ilkökulda sosyal bilgiler dersini almakta olan 4. sınıf öğrencilerini ve 4. sınıfta sosyal bilgiler dersini alıp 5. sınıfa yeni geçen orta okul öğrencilerini kapsayacak şekilde oluşturulmuştur. Araştırmada 418 kız ve 314 erkek öğrenciden veri toplanmıştır. Çalışma grubunun kız öğrenciler %57'sini erkek öğrenciler ise %43'ünü oluşturmaktadır. Öğrencilerin 374'ü ilkökul 4. sınıfa ve 358'i ortaokul 5. sınıfa devam etmektedir. Çalışma grubunda ilkökul 4. sınıfa devam edenler %51, ortaokul 5. sınıfa devam edenler %49'dur.

Ölçek Geliştirme Süreci

Akademik risk alma ölçeği geliştirmek adına öncelikle alana ilişkin teorik ve kuramsal bilgiler edinilmiştir. Ardından ilgili literatür (Clifford, 1991; Gezer, İlhan ve Şahin, 2014; İlhan ve Çetin, 2013; Korkmaz, 2002) taranmıştır. Araştırma maddeleri üretilirken bu çalışmalardaki maddelerden de esinlenilmiştir. Ölçek maddelerinin yazımında var olan ölçeklerle birlikte alan yazında yer alan akademik risk alma tanımlarında geçen başarı, başarısızlık, azarlanma, gülünç duruma düşme, kabul görme, dışlanma, görüşü kabul ettirme, görüşün kabul görmemesi, zaman kaybı, baş etme, başa çıkamama, yanlış yapma ihtimali, yanlış anlaşılma, önemsenme ve önemsenmeme gibi durumlar dikkate alınarak madde havuzu oluşturulmuştur. İlk oluşturulan havuzda 46 madde yer almıştır. Ölçek ilkökul düzeyinde öğrencilere uygulanacağı için üçlü likert (katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum)” şeklinde düzenlenmiştir. İlk olarak ölçek 4 farklı sosyal bilgiler alan uzmanı tarafından değerlendirilmiştir. İncelemeler sonucunda uzmanların hem fikir olduğu 16 madde çıkartılıp 5 madde de ise düzeltme yapılmıştır. Böylece ölçeğin görünüş ve kapsam geçerliliği sağlanmıştır. Ardından ölçeğin dil, anlatım, imla ve yazım hataları 2 Türkçe alan uzmanı tarafından düzeltilmiştir. Ölçekteki maddeler “katılmıyorum=1, kararsızım=2, katılıyorum=3” şeklinde puanlanmıştır. Ölçekteki 1, 2, 3, 4, 5, 6, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27 ve 29. maddelerinden 1 puan alınması akademik risk alma davranışının düşük; 3 puan alınması ise bu değer yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Ayrıca ölçekte bulunan 7, 8, 9, 12, 13, 19, 26, 28 ve 30. maddeler ters maddelerdir. Ters maddelerde puanlama tersine yapılmıştır. Ölçeğin son haline getirilmesinden sonra Uşak Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan 10.12.2020 tarihli ve 2020-144 sayılı uygulama izni alınmıştır. Üçlü likert tipinde hazırlanan 30 maddelik taslak ölçek toplam 739 ilkökul 4. sınıf ve ortaokul 5.sınıf öğrencisine uygulanmıştır.

Google Forms aracılığıyla toplanan ve kayıp veri olmadığı görülen veri setindeki uç değerler kontrol edilmiştir. Bunun için toplam puanların ortalama üzerinden standardize edilmiş puanlar hesaplanmış; Z puanları -3 ile +3 aralığında olmayan toplam yedi gözlem çıkartılmıştır. Veri setinde elde kalan 732 gözlem, random bir şekilde karıştırılmış ardından iki eş parçaya ayrılmıştır. 366 gözlem ile Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), diğer eş parça ile Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Ayrıca AFA'nın yapıldığı veri setinde geliştirilmek istenen ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları ile Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular “AFA ve DFA Sonuçları” olmak üzere iki alt başlıkta şekil ve tablolar halinde sunulup yorumlanmıştır.

Bulgular

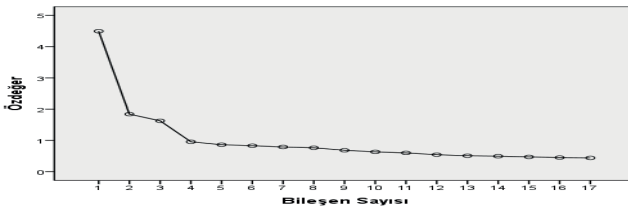
Bulgular bölümünde açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi bulgularına yer verilecektir.

Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Geliştirilmek istenen İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Akademik Risk Alma (İSBARA) ölçeğinin yapı geçerliğini test etmek için açımlayıcı faktör analizi tekniklerinden olan temel bileşenler analizi yapılmıştır. Can'a (2017) göre temel bileşenler analizi, verileri gruplandırıp azaltma ve en az ölçme işlemiyle en çok doğru bilgi elde etmek amacıyla yapılır. Başlangıç olarak verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını görebilmek için Kaiser Meyer Olkin (KMO) örneklem yeterliği katsayısına ile Barlett Küresellik testi anlamlılık değerine bakılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, Kaiser Meyer Olkin (KMO) örneklem yeterliği katsayısı .87 bulunmuştur. Field'e (2009) göre, KMO değerinin .50'den büyük çıkması ölçeği oluşturan bütün değişkenlerin birbirlerini çok iyi bir şekilde tahmin edebileceği anlamına gelir. Diğer taraftan hesaplanan Barlett Küresellik testi değeri de anlamlı çıkmıştır ($\chi^2= 2878,394$, $sd= 435$; $p<.01$). Ulaşılan bu değerler ışığında, örneklemden elde edilen verilerin faktör analizine uygun olduğuna karar verilmiştir. Bu doğrultuda, "Varimax" döndürme metodu kullanılarak temel bileşenler analizi yapılmıştır. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk'ün (2010) önerileri doğrultusunda, faktör yük değerleri.30'un altında olan maddelerle birden fazla faktöre yük veren ve faktör yükleri arasında 10'dan az olan 13 madde atılmıştır. Yapılan analize ilişkin sonuçları Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1

İSBARA Ölçeğinin Faktör Sayısını Gösteren Yamaç Birikinti Grafiği

Şekil 1 incelendiğinde, geliştirilmek istenen ölçeğin özdeğeri 1'in üstünde olan üç (3) faktör ve bileşen sayısının 17 olduğu görülmektedir. Araştırmacılara göre (De Vaus, 2002; Field, 2009) grafikte görülen ani düşüş ve öz değeri birin üzerinde bulunan değerler faktör sayısını gösterir. Buradan hareketle, ölçeğin üç faktörlü yapıda ve 17 maddeden oluştuğu söylenebilir. Birinci faktör zorluklara karşı risk alma (ZKRA), ikinci faktör kabul edilmemeye karşı risk alma (KKRA) ve üçüncü faktör ise başarısızlığa karşı risk alma (BKRA) olarak belirlenmiştir. Faktörlerin özdeğerleri ile açıklandığı varyanslar Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1*İSBARA Ölçeğinin Faktör Yapısı ile Açıklanan Varyans Yüzdelerinin Gösterimi*

Faktörler	Faktör Özdeğeri	Varyans Yüzdesi (%)	Toplam Varyans Yüzdesi (%)
ZKRA	4.49	26.43	46.82
KKRA	1.84	10.82	
BKRA	1.63	9.58	

Tablo 1 incelendiğinde, üç faktörden oluşan İSBARA ölçeği ZKRA faktörünün açıkladığı varyans %26, KKRA faktörün %11 ve BKRA faktörün %9'dur. Açıklanan toplam varyans ise yaklaşık olarak %47'dir. Birden fazla faktöre sahip ölçeklerde açıklanan toplam varyans oranının %41 olması yeterlidir (Kline, 2011). İSBARA ölçeğini oluşturan maddelerinin faktör yükleri ise Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2*İSBARA Ölçeği Maddelerinin Faktör Yüklerinin Gösterilmesi*

Faktör adı	Madde No.	Faktör yükleri			Ortak varyansa katkı
		1.Faktör	2.Faktör	3.Faktör	
ZKRA	m23	,703			,512
	m15	,685			,527
	m24	,654			,381
	m10	,640			,504
	m14	,616			,437
	m1	,569			,385
KKRA	m22		,665		,491
	m29		,654		,431
	m16		,642		,471
	m11		,642		,420
	m27		,632		,439
	m20		,537		,339
BKRA	t7			,731	,545
	t30			,705	,527
	t13			,677	,511
	t28			,666	,533
	t8			,660	,506

Tablo 2 incelendiğinde, ZKRA faktörünün yük değerleri .569 ile .703, KKRA faktörünün yük değerleri .537 ile .665 ve BKRA faktörünün yük değerleri .660 ile .731 arasında değişmektedir. Hesaplanan faktör yük değerleri Büyüköztürk'e (2015) göre, iyi olarak kabul edilen .45'in üzerindedir. Bu bulgu, maddelerin yer aldığı faktörleri iyi bir şekilde temsil ettiğini gösterir. Ölçeğin son haliyle Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları ile faktörler arası Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Ölçeğin Hesaplanan Cronbach Alfa ve Pearson Korelasyon Katsayı Değerleri

Faktörler	Cronbach Alfa (α)	(1)	(2)	(3)
1 ZKRA	.68	-		
2 KKRA	.73	.36**	-	
3 BKRA	.76	.32**	.39**	-
Ölçeğin Geneli	.82			

Not: ** $p < .01$

Tablo 3 incelendiğinde, ölçeğin geneline ilişkin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının .82; ZKRA faktörünün .68, KKRA faktörünün .73 ve BKRA faktörünün ise .76 olarak hesaplandığı görülmektedir. George ve Mallery'e (2010) göre, $0.7 \leq \alpha < 0.9$ aralığı iyi ve $0.6 \leq \alpha < 0.7$ ise kabul edilebilir aralık olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda ölçeğin ZKRA faktörü dışındaki diğer faktörler ile ölçeğin geneline ilişkin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayılarının iyi olduğu söylenebilir. Ayrıca ölçekteki faktörlerden ZKRA ile KKRA ($r = .36, p < .01$), ZKRA ile KKRA arasında ($r = .32, p < .01$) ve KKRA ile BKRA arasında ise ($r = .39, p < .01$) pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Dahası, ilişki katsayı değerlerinin .30 ile .70 arasında yer almış olması, faktörlerin birbiri ile orta düzeyde ilişkili olduğunu gösterir (Köklü, Büyüköztürk ve Çokluk, 2007).

Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

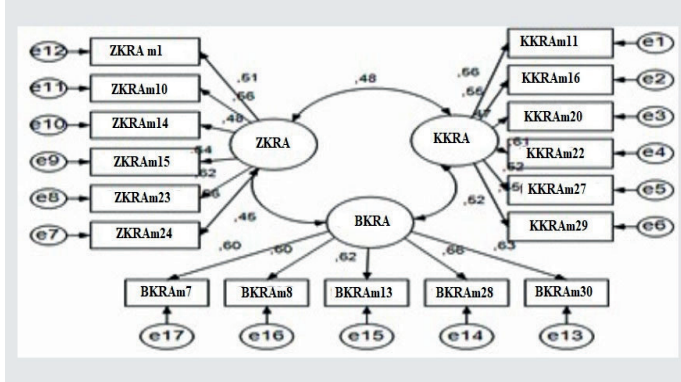
Elde edilen modelin uyumluluğu, doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile test edilmiştir. Modellerin verilerle uyumlu olup olmadığının bilinmesi için birtakım uyum indekslerine bakılması önerilmektedir (Byrne, 2016; Kline, 2011; Schumacker ve Lomax, 2010). Bunlar; genel uyum indeksi (GFI), ki-kare uyum testi (χ^2), yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA), standartlaştırılmış hata kareleri ortalamasının karekökü (SRMR), karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI), normlandırılmamış uyum indeksi (TLI), arttırılmalı uyum indeksi (IFI) şeklindedir. Bu uyum indekslerinin kabul uyum ölçüt değerleri ile çalışmada hesaplanan değerler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4*Kabul Uyum İndeks Ölçüt Değerleri ile Çalışmada Hesaplanan Değerler*

Uyum İndeksleri	Kabul uyum değerleri*	Çalışmada hesaplanan değerler
χ^2/sd	$0 \leq \chi^2/sd \leq 5$	194/116 = 1.67
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq .08$.04
TLI	$.90 \leq TLI < 1.00$.93
CFI	$.90 \leq CFI < 1.00$.94
GFI	$.90 \leq GFI < 1.00$.94
AGFI	$.90 \leq GFI < 1.00$.92
SRMR	<0.08	.04

* Byrne, 2016, Çapık, 2014, Kline, 2011 Schumacker ve Lomax, 2010

Yapılan analiz sonucunda hesaplanan uyum indekslerinin $\chi^2 = 194$, $sd=116$, $p<.05$, $\chi^2/sd= 1.67$, $p<.05$; RMSEA=.04; SRMR=.04; TLI=.93, CFI=.94, GFI=.94 ve AGFI=.92 değerlere sahip olması; ölçeğin kabul uyum değerlerine sahip olduğunu gösterir. Nihai modelin standardize edilmiş (düzeltilmiş) regresyon katsayı değerleri de Şekil 2'ye yansıtılmıştır.

Şekil 2*İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Akademik Risk Alma (İSBARA) Ölçeğinin Standardize Edilmiş Regresyon Katsayı Değerlerinin Gösterimi***Tartışma ve Sonuç**

Bu araştırmada ilkökul öğrencilerinin akademik risk alma eğilimlerini geçerli ve güvenilir bir şekilde yordayan bir ölçme aracı geliştirilmiştir. Ölçek maddelerini yazma sürecinde ilgili literatürden yararlanılmıştır. Ölçek geliştirme sürecinde Clifford (1991), Korkmaz (2002), ve Gezer, İlhan ve Şahin'in (2014) çalışmaları in-

celenmiş ve bu çalışmalardaki bazı maddelerden de esinlenilmiştir. Toplam 45 maddelik soru havuzundan uzman görüşleri sonrası 16 madde çıkarılmış ve 30 madde ile öğrencilerden veri toplanmıştır.

732 öğrenciden elde edilen verilerden yapılan analizler sonucunda 13 madde atılmış ve 3 faktörlü ve 17 maddelik bir ölçek ortaya çıkmıştır. Ölçeğin Son halinde (Ek:1) Birinci faktör ZKRA maddeleri 1, 4, 7, 8, 12, ve 13, ikinci faktör KKRA maddeleri 5, 9, 10, 11, 14 ve 16, üçüncü faktör BKRA maddeleri 2, 3, 6, 15 ve 17'dir. Yurt için taranan literatürde toplam dört adet akademik risk alma ölçek çalışmasına rastlanmıştır. Bu dört çalışmanın alt boyutlarına bakacak olursak faktörün üç boyutlu olması İlhan ve Çetin (2013) ve Deveci (2018) ile uyum sağlamakta olup Korkmaz (2002) ve Gezer, İlhan ve Şahin'in (2014) çalışmalarından ayrılmaktadır. Literatürdeki ölçeklerin Cronbach's alfa katsayıları .79 ile .90 arasında değişkenlik gösterdiği; çalışmada ise .81 olduğu tespit edilmiştir. Cronbach's alfa katsayısının George ve Mallery'e (2010) göre iyi ölçüt değeri $0.7 \leq \alpha \leq 0.9$ aralığında olması, bu çalışmayla birlikte diğerlerinin de gayet güvenilir olduğunu göstermektedir. Literatürdeki yapılan ölçek çalışmalarına bakıldığında ortaokul öğrencileriyle çalıştıkları görülmüştür. Bu çalışmada ise ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin yanı sıra ilkokul 4. sınıf öğrencileri de çalışmaya dahil edilmiştir. Bu yönüyle diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

Sonuç

Sonuç olarak Cronbach's alfa .81; AVE .040 ve CR değeri ise .628 hesaplanan, model uyumu mükemmel değer ölçütlerine sahip geçerli ve güvenilir ayrıca sorumlu bireyin temel özelliklerini yansıttığı düşünülen 17 maddelik ilkokul seviyesine uygun sosyal bilgiler dersi akademik risk alma ölçeği geliştirilmiştir. Ölçek üçlü likert tipinde olup ölçekteki maddeler "Katılmıyorum=1, Kararsızım= 2 ve katılıyorum=3" şeklinde puanlanmıştır. Ölçekte 2, 3, 6, 15 ve 17. Maddeler olumsuz maddedir. Olumsuz maddeler haricindeki maddelerde öğrencilerin sosyal bilgiler dersi akademik risk alma eğilimleri ile aldığı puanlar arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. Yani ölçekteki herhangi bir sorudan 1 puan alan öğrencinin akademik risk alma eğilimi düşük, 3 puan alan ise yüksek anlamına gelmektedir. Böylece bu ölçeğin ilkokul seviyesine uygun, farklı değişkenler arası ilişkileri tespit etmeyi amaçlayan araştırmalarda kullanılmak üzere ekonomik ve işlevsel olacağı ayrıca ilgili alana bu yönde katkı sunacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Beghetto, R. A. (2009). Correlates of intellectual risk taking in elementary school science. *Journal of Research in Science Teaching*, 46 (2), 210-223.

- Büyüköztürk, Ş. (2015). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (21. Baskı). Pegem Akademi.
- Byrne, B. M. (2016). *Structural equation modeling with amos: basic concepts, applications, and programming*. (3rd Edition). Routledge.
- Can, A. (2017). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. (5. Baskı). Pegem Akademi.
- Clifford, M. M. (1988). Failure tolerance and academic risk taking in ten-to twelve-year-old students. *British Journal of Educational Psychology*, 58, 15-27.
- Clifford, M. M. (1991). Risk taking, theoretical, empirical, and educational considerations. *Educational Psychologist*, 26 (3), 263-297.
- Clifford, M. M. ve Chou, F. (1991). Effects of payoff and task context on academic risk taking. *Journal of Educational Psychology*, 83, 499-507.
- Çapık, C. (2014). Geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında doğrulayıcı faktör analizinin kullanımı. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 17(3), 196-205.
- Çiftçi, S. (2006). *Sosyal Bilgiler öğretiminde proje tabanlı öğrenmenin öğrencilerin akademik risk alma düzeylerine, problem çözme becerilerine, erişilerine kalıcılığa ve tutumlarına etkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler enstitüsü, Konya.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- De Vaus, D. (2002). *Surveys in social research*. (5th Edition). Routledge.
- Deveci, İ. (2018). Ortaokul Fen Laboratuvarı Akademik Risk Alma Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması Middle School Science Laboratory Academic Risk Taking Scale: Validity and Reliability Study. *Elementary Education Online*, 17(4), 1861-1876.
- Durna, T. (2017). Nedensellik ve araştırma tasarımları. (Edt. K. Böke). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri içinde (s 153-199)*. 5. Baskı. Alfa Yayınları.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. (3rd Edition). Sage Publications.
- Gelen, İ. (2002). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde düşünme becerilerini kazandırma yeterliklerinin değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (10).

- George, D., and Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference*. (17.0 Update, 10th Edition). Pearson.
- Gezer, M., İlhan, M. ve Şahin, İ. F. (2014). Sosyal bilgiler odaklı akademik risk alma ölçeğinin (soaraö) geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlilik çalışması. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 4(1), 125-164.
- House, D. J. (2002). *An investigation of the effects of gender and academic self-efficacy on academic risk-taking for adolescent students* [UMI ProQuest Digital Dissertations]. Umi Number: 3066174.
- İlhan, M. ve Çetin, B. (2013). Ortaokul öğrencilerinin matematik odaklı akademik risk alma davranışları: Bir ölçek geliştirme çalışması. *E-uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1-28.
- İlhan, M., Çetin, B., Öner Sünkür, M., ve Yılmaz, F. (2013). Ders çalışma becerileri ile akademik risk alma arasındaki ilişkinin kanonik korelasyon ile incelenmesi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 123-146
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. (3rd Edition). The Guilford Press.
- Korkmaz, H. (2002). *Fen eğitiminde proje tabanlı öğrenmenin yaratıcı düşünme, problem çözme ve akademik risk alma düzeylerine etkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Köklü, N., Büyüköztürk, Ş., ve Çokluk, Ö. (2007). *Sosyal bilimler için istatistik* (2. Baskı). Pegem Yayınları.
- Öner Sünkür, M. (2013). *Fen ve Teknoloji dersinde tahmin et-gözle-açıkla yöntemi ile desteklenmiş yansıtıcı düşünmeye dayalı etkinlik uygulamalarının değerlendirilmesi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Özyılmaz Akamca, G. (2008). İlköğretimde analogiler, kavram karikatürleri ve tahmin, gözlem-açıklama teknikleriyle desteklenmiş fen ve teknoloji eğitiminin öğrenme ürünlerine etkisi [Yayımlanmamış doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Schumacker, R. E., and Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling*. Taylor and Francis Group.
- Steiner, L. A. (2007). *The Effect Of Personal And Epistemological Beliefs On Performance In A College Developmental Mathematics Class* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Kansas State University, Kansas

- Strum, I. S. (1971). The relationship of creativity and academic risk-taking among fifth graders: Final report. ERIC Document Reproduction Service No: ED046212
- Taylor, M. E. (2010). *Teaching efficacy, innovation, school culture and teacher risk taking* [Yayınlanmamış doktora tezi]. University of Louisville.
- Üztemur, S. (2020). What if people judge me unfairly: The mediating role of fear of negative evaluation on the relationship between perceived autonomy support and academic risk-taking behavior in social studies courses. *Journal of International Social Studies*, 10(1), 62–91.
- Üztemur, S., Dinç, E., ve Acun, İ. (2020). Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler odaklı epistemolojik inançları, öğrenme yaklaşımları, akademik risk alma davranışları ve ders başarıları arasındaki ilişkiler: Bir yapısal eşitlik modellemesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(1), 179-199. doi: 10.16986/HUJE.2019049985
- Yıldırım, K., Tay, B. ve Ateş, S. (5-7 Eylül 2007). *Sınıf öğretmeni adaylarının akademik risk alma düzeylerini belirlemeye yönelik betimsel bir çalışma* [Sözlü bildiri]. 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.

Ekler

Ek 1

İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Akademik Risk Alma Ölçeği

		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum
Sevgili öğrenciler, Sizlerin sosyal bilgiler dersine ait akademik risk alma becerilerinizi belirleyebilmek için bir ölçek hazırladım. Sizden isteğim aşağıdaki maddeleri okumanız ve sadece bu zamana kadarki sosyal bilgiler derslerini düşünerek size uygun olan cevabı seçmeniz. Hiçbir yerde isminiz olmayacaktır. Lütfen her bir maddeyi okuduktan sonra size en uygun seçeneği işaretleyiniz. Şimdiden teşekkür ederim. Not: Her cümlelinin başı “Sosyal bilgiler dersinde...” diye başlamaktadır.				
1	... zor sorulara cevap vermeyi denemek isterim.			
2	... düşündüklerimi söylediğim için arkadaşlarım bana gülerse, bir daha düşündüklerimi söylemem. *			
3	... doğru cevabı bilmeme rağmen arkadaşlarım benimle dalga geçer diye sorulara cevap vermek için parmak kaldırmam. *			
4	... verilen bir ödevi yanlış yaptığım söylenirse, doğrusunu yapmak için uğraşırım.			
5	... bir konu hakkında görüşlerimin kabul edilmeme ihtimali olsa da görüşlerimi söylemekten çekinmem.			
6	... verilen bir ödevi yapamayacağımı düşünüyorsam yapmaktan hemen vazgeçerim.*			
7	... kendimi geliştirmek için kolayları değil zor olan görevleri yapmayı tercih ederim.			
8	... başarısız olma ihtimalim olsa bile daha iyi öğreneceğimi düşünürsem zor ödevleri seçerim.			
9	... düşüncelerime değer verilme bile fikrimi söylemeye devam ederim.			
10	...söylediklerim kabul edilmese bile aynı konuda yeni görüşler geliştirmek isterim.			
11	... yanlış cevap verdiğimde öğretmenim bana kızacak olsa bile cevap vermekten çekinmem.			
12	... zor ödevleri bana faydalı olacaksa çok zaman harcayacak olsam bile yapmak isterim.			
13	... yanlış yapma ihtimalim olsa bile zor ödevleri yapmak için uğraşırım.			
14	... cevabımın yanlış olabileceğini bilsem bile cevabımı söylerim.			
15	... işlenen konuyla ilgili görüşlerim kabul görmezse derste bir daha konuşmak istemem.*			
16	... soracağım soru yüzünden öğretmenim bana kızacak olsa bile sorumu sormaktan çekinmem.			
17	... almış olduğum bir görevi yapmadığımda bir daha görev almak istemem.*			

*Ters Maddeler